

Список використаних джерел:

1. Вішнікіна Л.П. Компетентнісне навчання географії в основній школі [Текст]: монографія / Л.П. Вішнікіна. Полтава: ТОВ "АСМГ", 2017. 407 с.
2. Дидактика географії: монографія / В.М. Самойленко, О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, О.Ф. Надтока, І.О. Діброва. К. : Педагогічна думка, 2014. 586 с.
3. Самойленко В.М. Навчання географії : Понятійно-термінологічний словник (з грифом МОН України) / В.М. Самойленко, Я.Б. Олійник, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. К.: Ніка-Центр, 2014. 352 с.
4. Топузов О.М. Загальна методика навчання географії : підручник [з грифом МОНМС України] / О.М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна. К.: ДНВП «Картографія», 2012. 512 с.

**СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА
МОЛОКОПРОДУКТОВОГО КОМПЛЕКСУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Борисова В.В., Сюткін С.І.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Сільське господарство – найдавніша галузь матеріального виробництва і особлива складова національних економік, що має складну внутрішню структуру. Немає жодної країни світу, де ця галузь була б відсутня. Ця теза в повній мірі характеризує і харчову промисловість, адже число споживачів її продукції дорівнює чисельності населення. Сільське господарство забезпечує населення продуктами харчування і, водночас, промисловість – сировиною [3, 6 та ін.]. Воно займається вирощуванням культурних рослин (рослинництво), а також розведенням і вирощуванням домашніх тварин (тваринництво). Тваринництво менше залежить від природних умов у порівнянні з рослинництвом, в ньому менше відчувається вплив сезонності праці, воно легше піддається промисловим методам ведення, нарешті має і вищу прибутковість (адже вартість вироблених рослинництвом кормів входить у собівартість м'яса, молока, яєць та іншої продукції). Загалом в сучасному агробізнесі всі ланки пов'язані між собою, прямо чи опосередковано впливаючи одна на одну. Міжгалузеві комплекси (на кшталт молокопродуктового) забезпечують міцний зв'язок рослинництва, тваринництва, харчової промисловості, транспорту й торгівлі.

Співвідношення двох головних складових сільського господарства – рослинництва і тваринництва – залежить від цілого ряду чинників. Перш за все напрямок господарства визначають природні умови, які можуть накладати суттєві обмеження на певні види сільськогосподарського виробництва, сприяючи водночас розвитку інших. Велика роль також належить рівню соціально-економічного розвитку країни (регіону), адже селекція, механізація,

хімізація та впровадження сучасних індустріальних методів ведення сприяють підвищенню продуктивності праці в сільському господарстві та зниженню собівартості отриманої продукції.

Подекуди розвиток тих чи інших галузей сільського господарства визначається етнічними й релігійними особливостями країни. Так, наприклад, іслам забороняє вживання свинини, ортодоксальний індуїзм передбачає суворе вегетаріанство, а корова є священною твариною. Вкрай рідко забивають велику рогату худобу деякі африканські народи, оскільки вона слугує для них своєрідним замінником грошей («живою валютою»).

Загалом, рослинництво переважає у більшості країн з низьким або середнім рівнем економічного розвитку. Виняток становлять країни тропічних пустель, де надзвичайно мала площа орних земель, а також представники південноамериканської пампи (Аргентина, Уругвай), де розвивається високотоварне тваринництво. Натомість в економічно розвинутих країнах перевага тваринництва дуже відчутна (за винятком Японії).

У сільському господарстві економічно розвинених країн переважає високотоварне агропромислове виробництво. Це означає, що сільськогосподарська продукція виробляється не для задоволення власних потреб, а на продаж. Натомість в низькорозвинених країнах переважає дрібнотоварне сільське господарство. Виробники продають (обмінюють) лише незначну частку своєї продукції, здебільшого вони орієнтуються на задоволення власних потреб у продуктах харчування.

У сільському господарстві деяких країн «третього світу» набула поширення плантаційна система. Вперше її запровадили португальці ще в XIV столітті на тропічних островах західноафриканського узбережжя. Плантації – це великі сільськогосподарські підприємства, які спеціалізуються на вирощуванні одного тропічного продукту, наприклад кави або какао, для постачання його на ринок [3].

Основні інвестиції сьогодні спрямовуються не стільки в сільське господарство, скільки в переробну промисловість, складську інфраструктуру, торгівлю і громадське харчування. Якщо ж капіталовкладення в логістику і переробку є недостатніми, то значна частина сільськогосподарської продукції псується під час транспортування і зберігання. Ця проблема є досить гострою для українських виробників та вимагає нагального вирішення.

Продукція харчової (у тому числі – молочної) промисловості відноситься до групи товарів першої необхідності та користується сталим попитом, завдяки цьому галузь відзначається швидкою окупністю затрат і привабливістю для інвесторів. Загальновідомо, що саме з харчової промисловості починався процес індустріалізації багатьох країн [6].

Молочна промисловість – галузь харчової промисловості, що об'єднує підприємства з виробництва молока і різних молочних продуктів. До складу промисловості входять підприємства з виробництва тваринного масла, суцільномолочної продукції, молочних консервів, сухого молока, сиру, бринзи, морозива та багатьох інших видів продукції. Через процедури пастеризації, знежирювання, вітамінізації та інші подібні в США, Канаді, країнах Західної Європи сьогодні проходить практично 100% молока [5].

На жаль, часто з метою здешевлення продукції та підвищення її конкурентоспроможності на стадії обробки молока натуральний молочний жир замінюється жирами рослинного походження. Також для зменшення собівартості, рослинні жири додають в сир, сметану, масло, кефіри і йогурти. Слід визнати, що натуральний жир коштує досить дорого і тому цінується на молочному ринку дуже високо.

Україна входить до числа найбільших виробників продуктів харчування в світі, є значним їх експортером (у тому числі й різноманітної молочної продукції, особливо – сухого молока). Одним з найпотужніших в країні є молокопродуктовий комплекс Полтавської області [1, 2]. Темпи падіння тваринницької галузі в цілому, поголів'я великої рогатої худоби та валових надойв молока зокрема, на Полтавщині виявилися дещо нижчими від загальноукраїнських. Певним чином цьому сприяла позитивна для галузі динаміка цін на реалізовану продукцію (рис. 1).

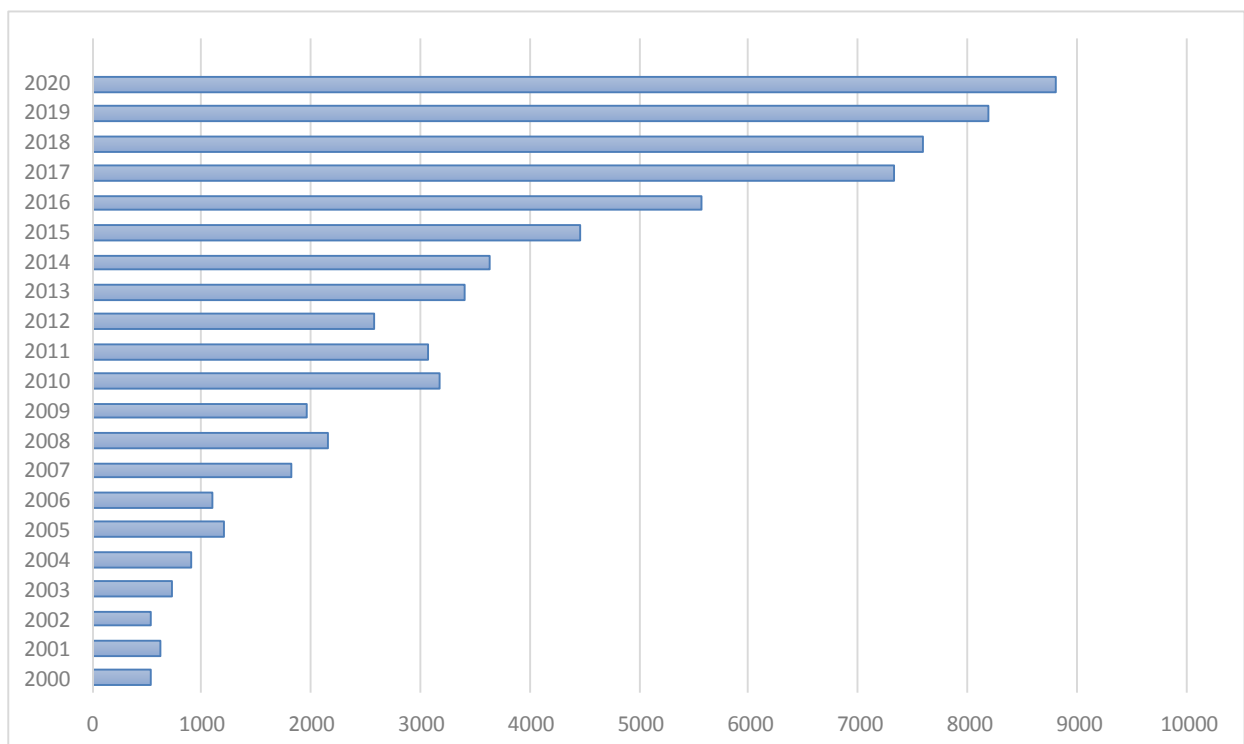

Рис. 1. Динаміка реалізаційних цін молокопродуктового комплексу Полтавської області (грн. за тону) у 2000-2020 рр. (за даними [4])

Аналіз наведеної діаграми засвідчує нестабільність цін (тобто вони не тільки зростали, але й могли зменшуватися в окремі періоди), навіть незважаючи на інфляційні процеси. Але загальний тренд легко простежується і визначає як певні перспективи досліджуваного міжгалузевого комплексу, так і проблеми, пов'язані з платоспроможністю внутрішнього споживача.

Територіальну організацію молокопродуктового комплексу Полтавщини зручно оцінити за допомогою таких кількісних показників як індекси локалізації і територіальної концентрації. Перший індекс має більше соціально-економічний характер (базою для розрахунків і порівняння виступає виробництво на душу населення), другий – скоріше еколого-економічний (базою порівняння є виробництво на територіальну одиницю). Розрахувати індекси можна на основі статистичних даних джерела [4].

Таблиця 1

Територіальна організація молокопродуктового комплексу Полтавської області

Район	Індекс локалізації	Індекс територіальної концентрації
Кременчуцький	0,29	0,39
Лубенський	2,01	1,46
Миргородський	2,80	1,65
Полтавський	6,38	1,72

Аналіз даних таблиці 1 засвідчує впливовість не тільки зональних природних, але й азональних суспільних факторів, зокрема – концентрація міського населення й формування приміської спеціалізації сільського господарства довкола обласного центру (саме Полтавський район має найвищі індекси як локалізації – 6,38, так і територіальної концентрації – 1,72). Натомість низькі показники Кременчуцького району вказують напрямок перспективних територіальних зрушень в розвитку галузі.

Список використаних джерел:

1. Борисова В.В., Сюткін С.І. Суспільно-географічні чинники розвитку молочної промисловості // Теоретичні та прикладні аспекти досліджень з біології, географії та хімії: матеріали III Всеукраїнської конференції студентів та молодих учених, м. Суми, 30 квітня 2020 р. Суми: ФОП Цьома С.П., 2020. С. 111-113.

2. Борисова В.В., Сюткін С.І. Територіальна структура молочного господарства Полтавської області // Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Освітні й наукові виміри географії та туризму» (м. Полтава, 18 листопада 2020 р.). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2020. С. 50-54.

3. Географія сільського господарства світу URL: <http://www.geograf.com.ua/human/school-course/394-geografiya-silskogo-gospodarstva-svitu> (дата звернення 26.09.2021).

4. Головне управління статистики Полтавської області URL: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 27.09.21).

5. Молочна промисловість URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=69334 (дата звернення 28.09.2021).

6. Сюткін С.І. Курс лекцій з географії світового господарства. Суми : СумДПУ, 2020. 142 с.

ГЕОГРАФІЧНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ КРАЄЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ

Браславська О.В., Рожі І.Г.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

У сучасному суспільстві в галузі освіти відбуваються активні пошуки шляхів оновлення змісту навчального матеріалу, якими є модернізація освітніх стандартів, застосування нових форм організацій освітнього процесу, що найчастіше орієнтовані на особистісне становлення майбутнього вчителя географії. Головною метою модернізації освіти є досягнення її нової якості, яка відповідає сучасним соціально-економічним умовам країни і вимагає вдосконалення професійних якостей учителя. Постійний розвиток педагогічних теорій і методики, розробка та впровадження в педагогічну практику нових технологій навчання і виховання вказують на необхідність поглибленої підготовки сучасного вчителя географії у роботі з ГІС із застосуванням краєзнавчого матеріалу.

Мішель Ф. Гудчильд писав про ГІС, що «процес просторового аналізу нагадує розтягування гумової стрічки, коли тривала робота по цифруванню елементів карт, формуванню баз даних, виявленню помилок і трансформуванню інформації в різні системи координат вибухає, нарешті ефектним результатом або знахідкою оптимального рішення» [3, с. 86].

Одним із проблемних питань функціонування системи освіти є те, що розвиток інформаційних технологій випереджає рівень освіти фахівців, зокрема педагогів у сфері інформаційних технологій. Система освіти не встигає перебудувати свій зміст і методологію відповідно до темпів стрімкого розвитку науково-технічного прогресу й умов праці вчителів.

Під освітньою діяльністю розуміють цілеспрямовану навчальну діяльність, яка активізує взаємодію здобувача освіти з середовищем, де здійснюються процеси навчання, виховання, розвитку та пізнання. Освітня діяльність сприяє вдосконаленню життєвої компетентності особистості, поглибленню її знань в теорії й практиці.

Зокрема, майбутній учитель географії повинен опанувати сукупністю необхідних спеціальних знань із краєзнавства, теоретичними відомостями про